

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА”
(для спеціалістів, магістрів)

МАУП

Київ 2005

Підготовлено кандидатом педагогічних наук, доцентом *О. І. Локшиною* і кандидатом філософських наук, доцентом *В. Б. Бедною*

Затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки (протокол № 1 від 02.09.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Локшина О. І., Бедная В. Б. Навчальна програма дисципліни “Порівняльна педагогіка” (для спеціалістів, магістрів). — К.: МАУП, 2005. — 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Порівняльна педагогіка”, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Порівняльна педагогіка досліджує закономірності функціонування і розвитку освітніх і виховних систем у різних країнах шляхом зіставлення подібностей і розбіжностей. Пошуки загального і специфічного в освітніх системах у різних народів дозволяють знаходити, давати наукове тлумачення освітнім традиціям, системам, збагачувати національну педагогічну культуру завдяки міжнародному досвіду.

Об'єктом порівняльної педагогіки є освіта як процес соціально-культурного відтворення людини в сучасному світі, а також як соціальний інститут у глобальному, регіональному і національному масштабах. *Предмет* порівняльної педагогіки — стан, тенденції і закономірності розвитку світового (зарубіжного і вітчизняного) педагогічного досвіду і національних педагогічних культур сучасності.

Основне *методологічне питання* порівняльної педагогіки полягає в тому, якою мірою й у яких формах можливо і доцільно використовувати досягнення сучасного зарубіжного досвіду у своїй діяльності.

Мета дисципліни “Порівняльна педагогіка” — дати студентам знання про стан та основні тенденції, закони і закономірності розвитку освіти у світовому, регіональному, національному масштабах. В умовах кардинального реформування усіх ланок освіти в Україні, спрямованого на демократизацію, підвищення якості, досягнення кращих світових взірців та інтеграцію у світовий освітній простір, ознайомлення із специфікою розвитку освіти у країнах світу є надзвичайно актуальним.

Завдання програми передбачає ознайомлення студентів з педагогічною теорією та практикою в зарубіжних країнах у контексті порівняння з досягненнями в освітній сфері України.

Зміст курсу побудований на основі порівняльного аналізу документальних джерел (документи ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейського Союзу, Організації з економічного співробітництва та розвитку, національних міністерств освіти країн світу тощо), концепцій і стратегій розвитку освіти провідних країн світу, педагогічних досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців, статистичних матеріалів.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА”

№ пор.	Назва теми
1	Становлення і розвиток порівняльної педагогіки як науки
2	Тенденції реформування освіти за кордоном і в Україні
3	Шкільна освіта за кордоном: проблеми і досягнення
4	Середня базова освіта: стратегія реформування змісту освіти
5	Старша профільна школа в зарубіжних країнах: принципи організації
6	Особливості контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів у школах зарубіжних країн
7	Характеристика моделей зарубіжної школи та системи освіти в Україні: порівняльний контекст
8	Досвід роботи вальдорфських шкіл
9	Напрями розвитку професійної освіти в зарубіжних країнах
10	Інноваційні освітні системи ХХ ст.
11	Вища освіта: тенденції розвитку

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА”

Тема 1. Становлення і розвиток порівняльної педагогіки як науки

Становлення та основні етапи розвитку порівняльної педагогіки. Місце порівняльної педагогіки в системі наук. Порівняльна педагогіка як навчальна дисципліна.

Об’єкт, предмет, основні функції, завдання, методи дослідження порівняльної педагогіки. Основні категорії і поняття порівняльної педагогіки: освіта, світова система освіти, соціальний інститут освіти, стратегія розвитку освіти, стандартизація освіти, сучасний зарубіжний педагогічний досвід, національна система освіти і виховання, педагогічна культура, освітня політика, педагогічна документація.

Література [6; 14; 29; 31; 34; 36]

Тема 2. Тенденції реформування сучасної освіти за кордоном та в Україні

Стратегія розвитку освіти у світі. Напрями розвитку дошкільного виховання. Реформи початкової школи. Стан і розвиток середньої освіти. Розвиток професійної освіти. Тенденції розвитку вищої освіти. Освіта дорослих. Напрями реформування освітньої сфери в Україні.

Література [5; 7; 8; 15; 18; 29; 35; 36]

Тема 3. Шкільна освіта за кордоном: проблеми і досягнення

Роль міжнародних організацій (ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейського Союзу, Організації з економічного співробітництва та розвитку) у розробленні стратегії розвитку шкільної освіти у світі. Підходи до побудови структури шкільної освіти — тривалість навчання, вік вступу та закінчення.

Європейський освітній простір як інструмент уніфікації національних освітніх систем.

Література [5; 8; 11; 15; 18; 30; 36]

Тема 4. Середня базова освіта: стратегія реформування змісту освіти

Зміст освіти як головний інструмент підвищення якості шкільної освіти на сучасному етапі. Концепції структурування змісту освіти.

Напрями реформування змісту освіти на сучасному етапі. Підходи до формування “ядра” знань у зарубіжній шкільній освіті.

Національні особливості побудови змісту освіти в західноєвропейських країнах.

Література [2; 3; 4; 10–12; 15; 19; 22–26; 30]

Тема 5. Старша профільна школа в зарубіжних країнах: принципи організації

Принцип профілізації як інструмент створення умов для задоволення потреб суспільства та ринку праці. Цілі старшої школи, підходи до побудови та організації навчання.

Зміст освіти у старшій школі за кордоном і в Україні. Перспективні характеристики для впровадження в Україні.

Література [5; 8; 13; 17; 18; 25; 27; 36]

Тема 6. Особливості контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів у школах зарубіжних країн

Функції, види та форми діагностики рівня освіченості. Оцінка результатів навчання як важлива складова оцінних моделей зарубіжних країн.

Шляхи відображення результатів освіченості. Зовнішнє оцінювання навчальних досягнень учнів. Моніторинг якості освіти.

Національні особливості контролю та оцінювання успішності учнів у школах Західної Європи. Перспективи використання зарубіжного оцінного досвіду в Україні.

Література [9; 16; 20; 21; 36]

Тема 7. Характеристика моделей зарубіжної школи та система освіти в Україні: порівняльний контекст

Система освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. Система освіти Франції. Система освіти Німеччини. Система освіти США.

Стан і напрями розвитку освіти в Україні. Спільності та відмінності моделей освіти зарубіжних країн та в Україні.

Література [8, 13, 17, 27, 28, 35]

Тема 8. Досвід роботи вальдорфських шкіл

Проблеми навчання і виховання підлітків та молоді в роботах Рудольфа Штейнера. Школа як єдиний організм. Взаємозв'язок тілесного і духовного. Адаптація навчання до життя дитини. Евритмія. Виховання і людська свобода. Сприймання краси, посилення релігійно-етичних переживань. Відносини між людьми різного віку. Досвід роботи вальдорфських шкіл в Україні.

Література [37]

Тема 9. Напрями розвитку професійної освіти в зарубіжних країнах

Мета і завдання професійної освіти. Тенденції розвитку професійної освіти в західноєвропейських країнах. Базова та неперервна професійна освіта у країнах Заходу.

Моделі професійної освіти країн Західної Європи. Дуальна модель професійної освіти Німеччини. Професійні кваліфікації у Великій Британії. Професійна освіта в Іспанії.

Література [8; 18; 32; 33; 35; 36]

Тема 10. Інноваційні освітні системи ХХ ст.

Поняття “інновація”. Інновація і реформи в системі освіти. Типи інновацій у школі та вищому навчальному закладі. Фактори творчого саморозвитку і самореалізації вчителя в умовах інноваційної школи.

Причини виникнення та функції альтернативних навчально-виховних закладів. Альтернативні навчально-виховні заклади на Заході. Роль альтернативної освіти у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій.

Найбільш відомі у світі “Нові школи” ХХ ст. “Вільні шкільні громади” (Німеччина), “Трудова школа” (Німеччина, Швейцарія, Австрія, Росія, Франція), “Школа вільного виховання” (Лейпциг, Росія), американські школи.

Типи педагогічної інновації в системі сучасної вищої освіти. Критерії оцінки нововведень.

Література [5; 7; 8; 31; 34; 37]

Тема 11. Вища освіта: тенденції розвитку

Тенденції розвитку вищої освіти у світі та в Україні. Шляхи забезпечення якості вищої освіти в розвинених країнах Заходу. Освіта у глобальному суспільстві: проблеми і перспективи.

Сутність і особливості Болонського процесу. Етапи розвитку, основні складові, завдання та перспективи для України. Особливості впровадження кредитно-модульної системи навчання. Актуальність якості підготовки фахівців у вищій школі з урахуванням кредитно-модульної системи.

Література [1; 5; 7; 8; 33; 36; 38]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Становлення та основні етапи розвитку порівняльної педагогіки.
2. Зв'язок порівняльної педагогіки з іншими науками.
3. Об'єкт, предмет, завдання порівняльної педагогіки.
4. Функції порівняльної педагогіки.
5. Методи дослідження порівняльної педагогіки.
6. Особливості сучасного періоду розвитку порівняльної педагогіки.
7. Становлення та основні етапи розвитку порівняльної педагогіки в Україні.

8. Внесок міжнародних організацій (ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейського Союзу, Організації з економічного співробітництва та розвитку) у стратегію розвитку освіти у світі.
9. Підходи до побудови системи освіти в різних країнах: спільні характеристики та національні особливості.
10. Освіта як засіб прилучення людини до світу науки та культури.
11. Освіта як фундамент базової культури особистості.
12. Освіта як система і процес.
13. Моделі освіти.
14. Основні елементи освіти: мета і зміст, засоби та прийоми тощо.
15. Освіта в Україні: проблеми і перспективи розвитку.
16. Тенденції реформування освіти за рубежем на сучасному етапі.
17. Основні завдання моніторингу якості освіти.
18. Етапи розвитку моніторингу якості освіти у світі.
19. Оцінювання досягнень учнів як механізм діагностики оволодіння освітніми стандартами.
20. Зовнішнє оцінювання навчальних досягнень учнів з діагностичною метою.
21. Зовнішнє оцінювання навчальних досягнень учнів із сертифікаційною метою.
22. Перспективи впровадження зовнішнього оцінювання навчальних досягнень учнів в Україні.
23. Тенденції розвитку вищої освіти у світі та в Україні.
24. Шляхи забезпечення якості вищої освіти у розвинених країнах Заходу.
25. Розвиток вищої освіти та завдання вищої освіти в Україні у контексті Болонського процесу.
26. Освіта у глобальному суспільстві: проблеми і перспективи.
27. Сутність і особливості Болонського процесу.
28. Болонський процес: етапи розвитку, основні складові, завдання і перспективи для України.
29. Особливості впровадження кредитно-модульної системи навчання.
30. Актуальність якості підготовки фахівців у вищій школі з урахуванням кредитно-модульної системи.
31. Роль і місце альтернативної освіти у світі.
32. Світові тенденції розвитку дошкільної освіти у світі.
33. Структурні організації систем дошкільної освіти в зарубіжних країнах.

34. Зміст та методи виховання дітей в зарубіжних дошкільних закладах.
35. Дошкільна освіта в Україні — шляхи використання позитивного зарубіжного досвіду.
36. Концепції структурування змісту шкільної освіти.
37. Напрями реформування змісту шкільної освіти на сучасному етапі.
38. Підходи до формування “ядра” знань у зарубіжній шкільній освіті.
39. Національні особливості побудови змісту освіти в зарубіжних країнах.
40. Здоровий спосіб життя як складова змісту освіти в зарубіжній школі.
41. Розвиток екологічної освіти в зарубіжних країнах.
42. Роль і місце громадянської освіти у школах зарубіжних країн.
43. Підходи до вивчення іноземних мов у шкільній освіті зарубіжних країн.
44. Функції, види та форми діагностики рівня освіченості у країнах зарубіжжя.
45. Вимірювання та відображення результатів освіченості в зарубіжній школі.
46. Національні особливості контролю та оцінювання успішності учнів у школах Західної Європи.
47. Перспективи використання зарубіжного оцінного досвіду в Україні.
48. Старша школа в зарубіжжі — принципи організації.
49. Мета і завдання професійної освіти.
50. Тенденції розвитку професійної освіти в західноєвропейських країнах.
51. Базова та неперервна професійна освіта у країнах Заходу.
52. Моделі професійної освіти країн Західної Європи.
53. Дуальна модель професійної освіти Німеччині.
54. Професійні кваліфікації у Великій Британії.
55. Професійна освіта в Іспанії.
56. Тенденції розвитку вищої освіти.
57. Провідні напрями і стратегії вищої освіти.
58. Гуманітарні аспекти концепції вищої освіти в Україні.
59. Вища освіта на етапі переходу до інформаційного суспільства.
60. Освіта дорослих.
61. Система освіти Сполученого Королівства Великої Британії.
62. Система освіти Північної Ірландії.

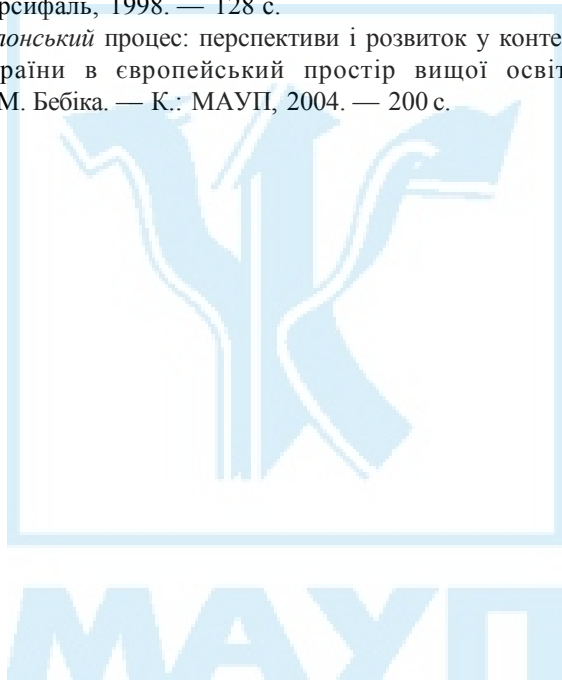
63. Система освіти Франції.
64. Система освіти Німеччини.
65. Система освіти Ізраїлю.
66. Система освіти США.
67. Система освіти Угорщини і Польщі.
68. Система освіти Росії.
69. Система освіти КНР та Японії.
70. Спільності та відмінності моделей освіти зарубіжних країн і України.
71. Поняття “інновація”. Інновація і реформи в системі освіти.
72. Типи інновацій у школі та вищому навчальному закладі.
73. Фактори творчого саморозвитку і самореалізації вчителя в умовах інноваційної школи.
74. “Нові школи” ХХ ст., найбільш відомі у світі.
75. Типи педагогічної інновації в системі сучасної вищої освіти. Критерії оцінки нововведень.
76. Досвід роботи вальдорфських шкіл.
77. Проблеми навчання і виховання підлітків та молоді в роботах Рудольфа Штейнера.
78. Школа як єдиний організм.
79. Взаємозв’язок тілесного і духовного.
80. Адаптація навчання до життя дитини.
81. Евритмія.
82. Виховання і людська свобода.
83. Сприймання краси, посилення релігійно-етичних переживань.
84. Відносини між людьми різного віку.
85. Досвід роботи вальдорфських шкіл в Україні.
86. Причини виникнення та функції альтернативних навчально-виховних закладів.
87. Педагогічна концепція Марії Монтесорі.
88. Педагогічна спадщина Софії Русової.
89. Педагогічна система Селестена Френе.
90. Виховна система Поліни Кергомар.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти в Україні: історія, теорія: Підручник. — К.: Либідь, 1998. — 560 с.
2. *Василенко Н.* Зарубіжна школа про здоровий спосіб життя // Шлях освіти. — 1999. — № 1. — С. 15–18.
3. *Василенко Н.* Навчання культури здорового харчування в європейській загальноосвітній школі // Рідна школа. — 2001. — № 9. — С. 72–74.
4. *Василенко Н.* Проблема здорового способу життя в освіті європейських країн // Шлях освіти. — 2000. — № 1. — С. 19–22.
5. *Вульфсон Б. Л.* Стратегія розвитку образования на Западе на порозі ХХІ века. — М.: Изд-во УРАО, 1999. — 208 с.
6. *Галузинський В. М., Свтух М. Б.* Педагогіка: теорія та історія. — К.: Вища шк., 1995.
7. *Гончаренко С. У.* Український педагогічний словник. — К.: Либідь, 1997. — 376 с.
8. *Джуринський А. Н.* Развитие образования в современном мире: Учеб. пособие. — М.: Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 1999. — 200 с.
9. *Зовнішнє тестування.* Аналітичний звіт за 2003 рік. — К.: Центр тестових технологій, 2003. — 68 с.
10. *Єгоров Г.* Громадянство у школі Франції // Історія в школах України. — 1997. — № 4. — С. 54–55.
11. *Єгоров Г.* Європейська стратегія громадянської освіти і виховання учнів // Історія в школах України. — 1997. — № 3. — С. 50–55.
12. *Єгоров Г.* Підручники громадянства: досвід Франції // Історія в школах України. — 1998. — № 2. — С. 53–55.
13. *Єгоров Г.* Система освіти у Франції // Історія в школі. — 2001. — № 3–4. — С.13–17.
14. *Єгоров Г., Лавриченко Н.* Тенденції розвитку порівняльної педагогіки за кордоном // Шлях освіти. — 1999. — № 1. — С. 19–23.
15. *Єгоров Г. С., Лавриченко Н. М., Мельниченко Б. Ф.* Тенденції розвитку змісту базової освіти у країнах Заходу. — К.: КМПУ ім. Грінченка, 2003. — 186 с.
16. *Єгоров Г., Мельниченко Б., Василенко Н.* Оцінювання і контроль знань учнів у зарубіжній школі // Історія в школі. — 2000. — № 9. — С. 8 — 12.

17. *Красовицький М.* Деякі риси системи освіти країн США і Канади // *Історія в школі.* — 2002. — № 2. — С.6–10.
18. *Лавриченко Н. М.* Педагогіка соціалізації: європейські абрисы. — К.: ВіРА ІНСАЙТ, 2000. — 444 с.
19. *Локишина О.* Зарубіжна практика структурування базового компонента змісту освіти // *Шлях освіти.* — 2000. — № 3. — С. 21–23.
20. *Локишина О. І.* Контроль та оцінка успішності учнів у школах Західної Європи. — К.: КМІУ ім. Грінченка. — 2002. — 52 с.
21. *Локишина О. І.* Моніторинг якості освіти: світовий досвід // *Педагогіка і психологія.* — 2003. — С. 108–116.
22. *Локишина О.* Напрямки реформування змісту середньої освіти у сучасній Європі // *Історія в школі* — 2000. — № 9. — С. 13–15.
23. *Локишина О.* Про навчання іноземних мов у Європі // *Рідна школа.* — 2001. — № 12. — С.73–75.
24. *Локишина О.* Розвиток екологічної освіти в західноєвропейських країнах // *Хімія і біологія в школі.* — 1999. — № 6. — С. 18–21.
25. *Локишина О.* Формування і структурування змісту шкільної освіти в зарубіжжі // *Педагогіка і психологія.* — 1999. — № 4 (35). — С. 58–65.
26. *Локишина О., Пустовіт Н.* Сучасні тенденції екологічної освіти // *Шлях освіти.* — 1999. — № 2. — С.27–29.
27. *Локишина О., Ткаченко Ю.* Система шкільної освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії // *Історія в школі.* — 2001. — № 7. — С. 23–27.
28. *Мельниченко Б.* Система шкільної освіти у Федеративній Республіці Німеччині // *Історія в школі.* — 2001. — № 5. — С. 17–21.
29. *Оконь В.* Введение в общую дидактику: Пер. с польск. — М.: Высш. шк., 1990. — 276 с.
30. *Першукова О.* Європейська багатомовність в освіті // *Шлях освіти.* — 2000. — № 4. — С. 24–26.
31. *Подласый И. П.* Педагогика. Новый курс: Учеб. для студ. пед. вузов: В 2 кн. — М.: Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 2000. — Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. — 576 с.
32. *Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: Моногр. / За ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна.* — Черкаси: Вибір, 2002. — 322 с.
33. *Пуховська Л. П.* Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності. — К.: Вища шк., 1997.

34. *Сбруєва А. А.* Порівняльна педагогіка: Навч. посіб. — Суми: Ред.-вид. від. СДПУ, 1999. — 300 с.
35. *Система освіти в Україні: стан та перспективи розвитку: (Аналіт. доп. Центру Разумкова) // Національна безпека і оборона.* — 2002. — № 4(28). — С. 2–30.
36. *Стратегія реформування освіти в Україні: Рек. з освітньої політики.* — К.: К. І. С., 2003. — 296 с.
37. *Штейнер Р.* Познание человека и учебный процесс. — М.: Парсифаль, 1998. — 128 с.
38. *Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти / За ред. В. М. Бебіка.* — К.: МАУП, 2004. — 200 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Порівняльна педагогіка”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Порівняльна педагогіка”	4
Питання для самоконтролю	7
Список рекомендованої літератури	11

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп'ютерне верстання *М. І. Фадєєва*

Зам. № ВКЦ-1930

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП